

DOI: <https://doi.org/10.32782/ecovis/2023-1-20>
УДК: 339.137.2:005.591.6:338.45(477)

Савенко Ігор Іванович

*доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту і логістики,
Одеський національний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7901-6360>*

Седікова Ірина Олександрівна

*доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту і логістики,
Одеський національний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5684-6927>*

Буняк Олена Василівна

*співробітник кафедри менеджменту і логістики,
Одеський національний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2643-1223>*

**ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВ
НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ:
МІЖНАРОДНИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ**

У статті досліджено ключову роль технологічних інновацій у здобутті конкурентних переваг підприємствами на світовій арені. Проаналізовано позитивний вплив технологічних інновацій на виробництво. Виявлено, що інновації дозволяють знижувати витрати, покращувати якість та прискорювати вихід на нові ринки. Серед критичних факторів успіху виділено гнучкість, відкритість до змін та оперативність реагування на ринкові та технологічні виклики. Таким чином, інноваційна діяльність сприяє не лише зміцненню існуючих позицій, але й створенню нових можливостей у цифровій екосистемі. Досліджено сучасний стан та перспективи технологічних інновацій в Україні. Обґрунтовано, що оцінка конкурентних переваг дозволяє підприємству визначити оптимальну структуру свого потенціалу на всіх етапах життєвого циклу та формувати програми розвитку з урахуванням ефективного використання ресурсів для досягнення стійкої конкурентної позиції на ринку аналогічних товарів та послуг.

Ключові слова: конкурентна перевага, технологічні інновації, теорія Портера, Глобальний інноваційний індекс, промислове виробництво, ефект масштабу, крива досвіду, стратегічне управління, економіка України, цифровізація.

Ihor Savenko

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Management and Logistics,
Odesa National University of Technology*

Iryna Sedikova

*Doctor of Economic Sciences,
Professor of the Department of Management and Logistics,
Odesa National University of Technology*

Elena Bunyak

*Department of Management and Logistics,
Odesa National University of Technology*

**FORMATION OF COMPETITIVE ADVANTAGES
OF ENTERPRISES BASED ON TECHNOLOGICAL INNOVATIONS:
INTERNATIONAL AND UKRAINIAN CONTEXT**

The article explores the theoretical and methodological features of strategy formation for the sustainable development of enterprises through the lens of technological innovation and competitive advantage. In a highly dynamic economic environment characterized by digitalization and evolving consumer behavior, the study substantiates that long-term market leadership is no longer possible using traditional commercial tools alone. The author revisits M. Porter's theory of competitive advantage, emphasizing its core properties: relativity, dynamism, adaptability, sustainability, and efficiency. The research highlights the dual nature of competitive advantages as both the result of strategic management and a primary tool for further developing a firm's strategic potential. A significant part of the study is dedicated to the empirical analysis

of Ukraine's innovation landscape from 2013 to 2023. By examining the Global Innovation Index (GII), the Bloomberg Innovation Index, and the Global Talent Competitiveness Index (GTCI), the author identifies a profound "innovation paradox": despite maintaining a high level of human capital and talent competitiveness, Ukraine has experienced a sharp decline in the share of innovative industrial products (dropping from 2.71% in 2013 to 1.30% in recent years). The article analyzes the impact of global crises, including the pandemic and full-scale military aggression, on the technological modernization of Ukrainian enterprises. The study proposes a strategic framework for leveraging the "scale effect" and the "experience curve" to achieve cost leadership and successful product differentiation. Special attention is paid to the role of artificial intelligence, cloud computing, and renewable energy technologies in transforming business processes. The findings suggest that the future of Ukraine's economic recovery lies in transitioning from a resource-based model to an export-oriented, technology-driven business within a holistic innovation ecosystem. The implementation of the proposed approaches will enhance the international prestige and stability of the national economy in the era of techno-globalism.

Keywords: competitive advantage, technological innovations, Porter's theory, Global Innovation Index, industrial production, scale effect, experience curve, strategic management, Ukraine's economy, digitalization.

Постановка проблеми. У сучасному економічному середовищі, що характеризується високою динамічністю змін, інтенсифікацією конкуренції та трансформацією споживчих преференцій, досягнення стійких результатів у сфері продажів потребує від підприємств не лише застосування традиційних інструментів комерційної діяльності, а й активного впровадження інноваційних технологічних рішень. Стрімкий розвиток е-комерції, цифровізація бізнес-процесів, еволюція поведінкових моделей споживачів формують нові виклики та водночас відкривають додаткові можливості для підприємств, які прагнуть зміцнити власні конкурентні позиції на ринку. У таких умовах ефективна бізнес-стратегія дедалі ґрунтується на інтеграції технологічних інновацій, що виступають одним із ключових чинників підвищення результативності комерційної діяльності та формування довгострокових конкурентних переваг.

Технологічний розвиток у цьому контексті слід розглядати не лише як джерело нових інструментів управління продажами, а як необхідну передумову підвищення їх ефективності. Насамперед вагому роль відіграє застосування сучасних цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, аналітики великих даних та автоматизованих систем управління. Їх використання забезпечує можливість більш точного прогнозування динаміки попиту, оперативного реагування на зміни ринкової кон'юнктури, а також оптимізації процесів планування виробництва і збуту. У результаті підвищується ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства та досягається більш повне задоволення потреб споживачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі, присвяченому проблематиці технологічних трансформацій, простежується широкий спектр підходів до інтерпретації впливу інноваційних технологій на соціально-економічні процеси. Дослідники акцентують увагу як на потенціалі технологій щодо підвищення ефективності управління та конкурентоспроможності підприємств, так і на ризиках, пов'язаних із їх масштабним впровадженням. Науковці підкреслюють, що використання таких технологій сприяє автоматизації управлінських рішень, підвищує швидкість обробки

інформації та відкриває нові можливості для оптимізації організаційної діяльності підприємств [1]. Водночас у наукових дискусіях порушується питання щодо меж ефективності використання генеративного штучного інтелекту, оскільки його інтеграція в управлінські процеси потребує адаптації організаційних структур, формування нових компетенцій персоналу та належного регулювання цифрових ризиків.

Інший напрям досліджень пов'язаний із впливом хмарних технологій на ефективність функціонування логістичних систем. Разом з тим у наукових колах триває дискусія щодо залежності підприємств від цифрових платформ та необхідності забезпечення інформаційної безпеки в умовах активного використання хмарної інфраструктури.

Вагоме місце у сучасних дослідженнях посідає також проблематика розвитку відновлюваної енергетики. Х. Акрам, Дж. Лі, М. Ансер, М. Ірфан та В. Ватто розглядають використання відновлюваних джерел енергії як ключовий чинник досягнення цілей сталого розвитку та підвищення енергетичної безпеки держав і підприємств [2]. Проте поряд із визнанням їх стратегічної ролі, науковці наголошують на необхідності вирішення низки економічних та технологічних проблем, зокрема щодо інвестиційної забезпеченості, розвитку енергетичної інфраструктури та інтеграції таких джерел у традиційні енергетичні системи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Таким чином, аналіз наукових підходів свідчить про наявність активної полеміки щодо масштабів та наслідків впровадження сучасних технологій у різні сфери економічної діяльності. З одного боку, вони розглядаються як потужний інструмент підвищення ефективності управління та забезпечення інноваційного розвитку, з іншого, потребують комплексного наукового осмислення їх економічних, організаційних та соціальних наслідків. Натомість рекомендації щодо адаптації до нових технологій із урахуванням потенційних ризиків залишаються поза увагою дослідників.

Метою статті полягає в теоретичному обґрунтуванні ролі технологічних інновацій у формуванні стійких конкурентних переваг підприємств, аналізі

Таблиця 1

Напрямки розвитку українсько-індійського партнерства в контексті реалізації підходів аграрної дипломатії та розвитку інституту аграрних аташе

Напрямок співпраці	Зміст взаємодії Україна – Індія	Інструменти реалізації	Роль інституту аграрних аташе	Очікуваний ефект
Розвиток демократичного врядування та прав людини	Поглиблення двостороннього діалогу щодо демократичних інститутів, прав людини	Технічна допомога, спільні програми, програми підвищення кваліфікації	Дипломатичне сприяння координації між урядовими структурами та міжнародними організаціями	Посилення державного управління та демократичної консолідації
Підготовка кадрового потенціалу	Використання міжнародних освітніх програм та обмін досвідом підготовки аграрних фахівців	Освітні програми, міжнародні тренінги, стажування	Формування мережі професійних контактів і підтримка освітніх програм для майбутніх аграрних аташе	Розвиток кадрового потенціалу у сфері аграрної дипломатії та управління
Цифровізація управління	Використання досвіду Індії у впровадженні цифрових інструментів надання послуг	Цифрові платформи, електронне врядування, системи моніторингу державної політики	Координація цифрових рішень для управління аграрним сектором і продовольчими ринками	Підвищення прозорості управління та ефективності державної політики
Розвиток аграрної дипломатії	Розширення економічного співробітництва у сфері продовольства, аграрної торгівлі та інвестицій	Торговельні переговори, спільні проекти розвитку аграрного сектору	Просування української аграрної продукції, переговори щодо стандартів	Диверсифікація експортних ринків і зміцнення позицій України у глобальній продовольчій системі
Повоєнне відновлення та розвиток сільських територій	Спільні проекти з модернізації аграрної інфраструктури та розвитку громад	Міжнародні програми відбудови, інвестиційні механізми, партнерські проекти	Залучення інвестицій та координація міжнародної підтримки аграрного сектору	Формування нової архітектури продовольчої безпеки та економічної стабільності

Джерело: розроблено авторами

сучасної динаміки інноваційної діяльності в Україні (зокрема в промисловому секторі) та визначенні впливу цифрових і енергетичних трансформацій на результативність комерційної діяльності суб'єктів господарювання в умовах глобальних викликів.

Виклад основного матеріалу. Останні роки характеризуються прискореним розвитком інноваційних технологій, що істотно трансформують різні сфери економічної діяльності та суспільного розвитку. Цифровізація, поширення інтелектуальних систем і новітніх енергетичних рішень формують нову парадигму функціонування організацій та управління бізнес-процесами. У цих умовах дедалі більше підприємств інтегрують у свою діяльність технології штучного інтелекту, хмарні обчислювальні платформи, рішення у сфері відновлюваної енергетики, а також інструменти інтелектуальної автоматизації. Такі технологічні трансформації спрямовані на підвищення адаптивності організацій до динамічних змін зовнішнього середовища, оптимізацію операційної діяльності та формування стійких конкурентних переваг на сучасному ринку.

Нові тенденції в розвитку світової торгівлі останніми десятиріччями. потребували перегляду ряду ортодоксальних поглядів на проблему стратегічного менеджменту. Найбільш значними в 90-і роки були

дослідження професора Гарвардської школи бізнесу М. Портера, який розробив теорію конкурентної переваги. Аналізуючи різні підходи до пояснення природи конкурентоспроможності фірми й національної економіки, він дійшов висновку, що конкурентна перевага як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках залежить від наявності й ефективності використання ресурсів, що перебувають у розпорядженні фірми [3]. Характеристика основних властивостей конкурентних переваг (КП) вміщує таке [3]:

1) відносність проявляється тільки в результаті порівняння окремих аспектів діяльності або товарів різних виробників. Відносність КП визначається конкретним товаром і умовами конкуренції, що забезпечують успіх у реалізації однієї конкурентної стратегії, і не можуть розглядатися як основа для іншої. Так, наявність унікальної технології, що забезпечує специфічні споживчі властивості продукції, розглядається як КП у ході реалізації стратегії диференціації, не завжди є сумісною зі стратегією лідерства у витратах;

2) динамічність згідно з мінливістю під впливом детермінуючих факторів. Основні параметри КП змінюються під час переходу від однієї стадії життєвого циклу до іншої;

3) адаптивність, під якою розуміється можливість гнучкості до формування КП у мінливих ринкових умовах;

4) стійкість, яка визначає тривалість життєвого циклу КП та є властивістю останньої зберігати свою цінність тривалий період часу;

5) ефективність, яка полягає в досягненні позитивного результату від використання КП на одиницю витрат, пов'язаних з її реалізацією. Формування стійких конкурентних переваг, а також їх розвиток дає підприємству можливість нарощувати свій стратегічний потенціал. На думку П. Беленького, конкурентна перевага інтегрує конкурентоспроможність і конкурентний потенціал підприємства [3]. Так, наявність у підприємства нового обладнання, що дозволяє виробляти продукцію високої якості з найменшими витратами, приводить: до розвитку виробничого потенціалу; застосування нових технологій, матеріалів тощо, тобто укріплення інноваційного потенціалу [4]. Характерною рисою конкурентних переваг є те, що у взаємозв'язку з основними категоріями теорії конкуренції вони проявляють подвійність. Конкурентні переваги є наслідком або результатом конкуренції, конкурентоспроможності, стратегічного потенціалу, конкурентної стратегії і одночасно виступають засобом подальшого ефективного розвитку стратегічного потенціалу та на основі конкурентних переваг. Одним зі шляхів досягнення конкурентної переваги є успішна диференціація товару, а іншим – це лідирування за питомими витратами завдяки кращій продуктивності й управлінню витратами. Зниження цих витрат на одиницю продукції може бути забезпечено або на основі ефекту масштабу, або через економію за рахунок накопиченого досвіду [3]. Ефект масштабу та економія за рахунок накопиченого досвіду потребують поглибленого розгляду щодо їх застосування й використання на конкретному підприємстві з урахуванням специфіки й особливостей щодо стану справ і потенційних можливостей суб'єкта у процесі формування його конкурентних переваг на перспективу та поточний період.

Для успішної конкуренції на ринку необхідно обґрунтувати рекомендації, що забезпечують конкурентні переваги, стійку позицію на ринку й результативність виробничо-господарської діяльності підприємства. В умовах мінливості факторів

зовнішнього середовища, активних дій конкурентів і цілеспрямованого розвитку внутрішнього середовища підприємства одні конкурентні переваги підсилюються, інші слабшають і тому оптимальний для конкретного періоду набір конкурентних переваг постійно змінюється. І саме тому важливо постійно відслідковувати динаміку розвитку та оцінювати кожну конкурентну перевагу на різних етапах її життєвого циклу конкретного суб'єкта господарювання. Економія за рахунок накопиченого досвіду виявляється у тих витратах виробництва, які характеризуються високою трудомісткістю й виконанням складних завдань, у комплексних операціях. Це зниження майже завжди найбільш помітно на початкових етапах розробки продукту й у фазі зростання виробництва. Економія завжди дає великій фірмі перевагу у витратах перед дрібними фірмами за умови, що перша має у своєму розпорядженні найбільш продуктивне устаткування, найбільш розгалужену систему збуту, оптимальну організацію обслуговування й інших функціональних підрозділів, ефективність яких відповідає їх масштабові. Як свідчать дослідження, у процесі формування конкурентних переваг окремого підприємства, слід використовувати ефект масштабу й ефект накопиченого досвіду залежно від стану розвитку економіки, особливостей підприємства (розмір, номенклатура, асортимент тощо) та потенційних можливостей зростання обсягу виробництва й продажу для короткострокового періоду планування діяльності. Для довгострокового періоду слід використати ці два ефекти, що обумовлює обґрунтованість пріоритетів розвитку підприємства у конкурентному середовищі, а розробка механізму використання ефекту масштабу й досвіду та їх адаптація до конкурентного підприємства і є наступним етапом дослідження.

В Україні за останні роки спостерігалось зростання обсягів реалізованої промислової продукції (з 2013–2017 рр. даний показник зріс на 830 622,9 млн грн). Водночас частка реалізованої інноваційної продукції у промисловій значно знизилась (у 2013 р. вона становила 2,71 %, у 2015 р. – 1,30 %). Головною перешкодою для впровадження промислових інновацій є їх висока вартість, що потребує значних фінансових вкладень. Аналіз фінансування інноваційної діяльності промислових

Таблиця 1

Обсяг реалізованої промислової продукції в Україні за 2013–2017 рр.

Показник	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Обсяг реалізованої інноваційної промислової продукції, млн грн	35891,6	25669	23050,1	*	17714,2
Обсяг реалізованої промислової продукції, млн грн	1322408,4	1428839,1	1776603,7	2158030,0	2153031,3
Частка реалізованої інноваційної промислової продукції у реалізованій промисловій продукції, %	2,71	1,80	1,30	*	*

* Періодичність проведення державного статистичного спостереження щодо інноваційної діяльності промислового підприємства змінена з «річної» на «один раз на два роки», починаючи з 2015 року.

Джерело: розроблено авторами

підприємств України у період 2000 – 2017 рр. виявляє нестійкі тенденції: у 2000–2008 рр. спостерігався приріст обсягів фінансування, тоді як у 2009–2010 рр. та 2012–2014 рр. відбувався істотний спад фінансування промислових інновацій, у подальші роки до 2016 р. фінансування інновацій відновилося і зросло.

За результатами опитування Інституту економічних досліджень та політичних консультацій щодо стану інновацій у 2023 р. встановлено, що кризові явища, зокрема пандемія, сприяли підвищенню уваги до технологій (21 % у 2020 році, 23 % у 2021 році). Водночас інші кризові фактори, зокрема повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України, призводять до зниження інтересу до технологічних питань, зокрема до оновлення технологічної бази, і в 2023 році цей показник становить лише 3 % [5]. Технологічні інновації суттєво впливають на конкурентоспроможність підприємств в умовах сучасного техноглобалізму. Насамперед високі рівні рентабельності технологічних компаній дають їм змогу акумулювати значні фінансові ресурси для безперервного вдосконалення технологій, що сприяє розробленню нових продуктів та послуг, які відповідають зростаючим ринковим потребам і забезпечують їм конкурентну перевагу. Крім того, такі компанії можуть інвестувати значні кошти в дослідження та розробки, що є ключовим елементом формування інноваційних рішень і технологічних проривів [6].

Подібна інноваційна діяльність також надає підприємствам можливість формувати нові ринки й галузі, які раніше не існували. Вони можуть виявляти нові споживчі потреби та розробляти товари й послуги, що задовольняють ці потреби, отримуючи тим самим перевагу над конкурентами. Отже, технологічні інновації не лише підвищують конкурентоспроможність фірм на існуючих ринках, а й сприяють створенню нових можливостей для їхнього розвитку й зростання [7]. В цілому, висока рентабельність технологічних компаній, їхня спроможність вкладати кошти в дослідження й розробки та здатність формувати нові ринки й галузі робить їх ключовими гравцями на сучасному глобальному ринку.

Міжнародні рейтинги інноваційної спроможності України показують неоднозначну картину. Хоча країна демонструє сильні сторони у ресурсах для інновацій, таких як високий рівень освіти та наявність (хоч і скороченої) критичної маси державних науково-дослідних установ, вона значно відстає за показниками інноваційних результатів (див. рис. 1). Поточна політика у сфері науково-технічних інновацій не сприяє розвитку нового експортно-орієнтованого технологічного бізнесу, ефективній співпраці між наукою, університетами та виробництвом у рамках «трикутника знань», а також формуванню цілісної інноваційної екосистеми.

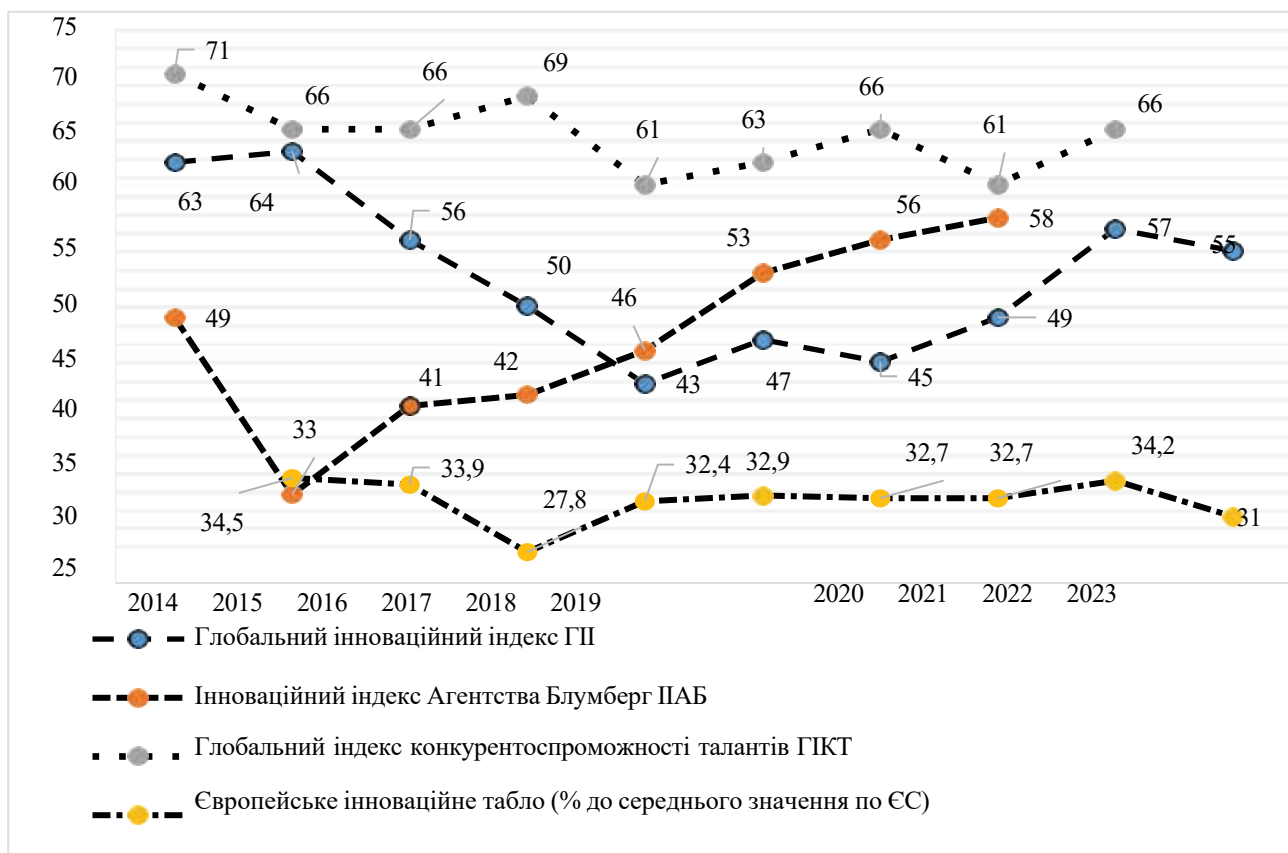

Рис. 1. Рейтинги України за індексами інноваційної спроможності у 2014–2023 рр.

Джерело: розроблено авторами за [10, 11]

В Україні технологічні інновації виступають не тільки двигуном економічного прогресу та зростання продуктивності, а й важливим чинником, що стимулює розширення нових галузей і створення робочих місць. Активне впровадження інновацій забезпечує державі конкурентні переваги на міжнародній арені, дозволяючи виробляти продукцію та надавати послуги, які відповідають найвищим стандартам якості й ефективності. Окрім того, технологічні новації сприяють розв'язанню локальних проблем у таких сферах, як сільське господарство, охорона здоров'я, освіта та енергетика, що покращує якість життя громадян і підвищує міжнародний престиж країни [8, 9]. Наприклад, зростання інноваційного потенціалу України в технологічній сфері може не лише стимулювати розвиток національної економіки, а й підсилити її конкурентоспроможність на світовому ринку, ставши вирішальним чинником для успішного та стабільного розвитку країни загалом.

Специфіка інноваційної діяльності в промисловому виробництві обумовлена особливостями технологічного процесу (множинність видів продукції та продуктів її переробки, суттєва різниця в технологіях їх обробітку та виробництва; значна залежність технологій виробництва від природних і погодних умов, тощо). Розробка інновацій та їх впровадження пов'язані переважно з новими видами продуктів та сировини для їх отримання, новою технікою, новими ресурсозберігаючими технологіями, які, у більшості

випадків, змінюють характерні властивості продукції, що призводять до появи нових видів продукції.

Висновки. Визначення конкурентних переваг, дає можливість більш раціонально використовувати ресурси та можливості підприємства, обирати максимально доцільні напрями розвитку економічного потенціалу у коротко- та довгостроковій перспективі. Оцінка конкурентних переваг дає змогу господарюючому суб'єкту визначити найбільш раціональну структуру його потенціалу на всіх етапах життєвого циклу, формувати такі програми розвитку підприємства, які враховуватимуть доцільність використання тих чи інших ресурсів та можливостей для забезпечення максимально ефективної діяльності та досягнення високої конкурентної позиції на ринку аналогічних товарів та послуг.

Подальші наукові дослідження в цій сфері мають бути спрямовані на проведення детального емпіричного та теоретичного аналізу впливу окремих технологічних інновацій на конкурентні переваги підприємств на світовому ринку. Серед пріоритетних тем для майбутніх досліджень слід виділити вивчення стратегій впровадження технологічних інновацій, ідентифікацію чинників, що визначають успішність цього впровадження, а також оцінку ефективності застосування інноваційних рішень. Окрему увагу необхідно приділити дослідженню ролі правового поля та регуляторних механізмів у стимулюванні або стримуванні інноваційних процесів у сучасному бізнес-контексті.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Залізнюк В. П., Сафонік Н. П., Кая А. С. Сучасні тенденції інноваційної діяльності підприємств України у міжнародному економічному просторі. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2021. № 4 (76). С. 183–189. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/76.183>
2. Gammelgaard B., Nowicka K. Next generation supply chain management: the impact of cloud computing. *Journal of Enterprise Information Management*. 2022. vol. 37(4), pp. 1140–1160. DOI: <https://doi.org/10.1108/jeim-09-2022-0317>
3. Беленький П., Мікула Н., Матвеев С. Конкурентність на транскордонних ринках. Львів : Ін-т регіон. дослідження НАН України, 2005. 214 с.
4. Пилипчук В. П., Данніков О. В. Управління продажем: навч. посібник, Київ : КНЕУ, 2011. 627 с.
5. Porter M., Heppelmann J. How Smart, Connected Products Are Transforming Competition. *Harvard Business Review*. 2014. No. 92 (11). P. 64–88.
6. Ангел Є. Стан інновацій в Україні під час війни. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. 2023. URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-258071994/258071994>
7. Мазур А., Папірник С. Інновації як фактор конкурентоспроможності та домінування компанії на ринку. *Економічний аналіз*. 2022. № 32(2). С. 125–132. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.02.125>
8. Гавриш О. А., Карпенко І. О. Інновації як імператив конкурентоспроможності транснаціональних корпорацій на глобальних ринках. *Economic Synergy*. 2023. № 1. С. 136–150. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-1-11>
9. Mudrak R., Nyzhnyk I., Lagodiienko V., Lagodiienko N. Impact of Seasonal Production on the Dynamics of Prices for Meat and Dairy Products in Ukraine. *TEM Journal*. 2019. Vol. 8, Iss. 4, P. 1159–1168, DOI: <https://doi.org/10.18421/TEM84-08>
10. Gross national income per capita 2021, Atlas method and PPP. World Development Indicators database, World Bank, retrieved 1 July 2022.
11. Шендерівська Л. П., Кваско А. В. Напрями розвитку інноваційного потенціалу підприємств. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 74–80.

REFERENCES

1. Zalizniuk V. P., Safonik N. P. & Kaia A. S. (2021). Suchasni tendentsii innovatsiinoi diialnosti pidprijemstv Ukrainy u mizhnarodnomu ekonomichnomu prostori [Modern trends of innovative activity of Ukrainian enterprises in the international economic space]. *Ekonomichniy visnyk Dniprovskoi politekhniki*, no. 4 (76), pp. 183–189. <https://doi.org/10.33271/ebdut/76.183>
2. Gammelgaard B. & Nowicka K. (2022). Next generation supply chain management: the impact of cloud computing. *Journal of Enterprise Information Management*, vol. 37, no. 4, pp. 1140–1160. <https://doi.org/10.1108/jeim-09-2022-0317>

3. Belenkyi P., Mikula N. & Matveiev Ye. (2005). *Konkurentnist na transkordonnnykh rynkakh* [Competitiveness in cross-border markets]. Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine.
4. Pylypchuk V. P. & Dannikov O. V. (2011). *Upravlinnia prodazhem: navch. posibnyk* [Sales management: textbook]. Kyiv National Economic University.
5. Porter M. & Heppelmann J. (2014). How Smart, Connected Products Are Transforming Competition. *Harvard Business Review*, no. 92 (11), pp. 64–88.
6. Anhel Ye. (2023). *Stan innovatsii v Ukraini pid chas viiny* [State of innovation in Ukraine during the war]. Institute for Economic Research and Policy Consulting. Available at: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-258071994/258071994>
7. Mazur A. & Papirnyk S. (2022). Innovatsii yak faktor konkurentospromozhnosti ta dominuvannia kompanii na rynku [Innovation as a factor of competitiveness and company dominance in the market]. *Ekonomichnyi analiz*, vol. 32, no. 2, pp. 125–132. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.02.125>
8. Havrysh O. A. & Karpenko I. O. (2023). Innovatsii yak imperatyv konkurentospromozhnosti transnatsionalnykh korporatsii na hlobalnykh rynkakh [Innovation as an imperative for the competitiveness of transnational corporations in global markets]. *Economic Synergy*, no. 1, pp. 136–150. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-1-11>
9. Mudrak R., Nyzhnyk I., Lagodiienko V. & Lagodiienko N. (2019). Impact of Seasonal Production on the Dynamics of Prices for Meat and Dairy Products in Ukraine. *TEM Journal*, vol. 8, no. 4, pp. 1159–1168. DOI: <https://doi.org/10.18421/TEM84-08>
10. World Bank. (2022). *Gross national income per capita 2021, Atlas method and PPP*. World Development Indicators database. Available at: <https://data.worldbank.org>
11. Shenderivska L. P. & Kvasko A. V. (2021). Napriamy rozvytku innovatsiinoho potentsialu pidpriemств [Directions for the development of innovative potential of enterprises]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 166, pp. 74–80.

Стаття надійшла: 05.06.2023
Стаття прийнята: 24.06.2023
Стаття опублікована: 30.06.2023